

Existeixen ja algunes diferències entre els plànols de projecte i l'edifici construït, com ara el disseny de les baranes de ferro forjat de les diferents plantes o la més singular i coneguda, el pont que havia d'atravesar el carrer de Santacília al nivell de la quarta planta per lligar els dos edificis i que no fou autoritzat per l'ajuntament.

Els edificis no presenten pel que fa a l'organització de la planta cap novetat tipològica, contant un amb la singularitat de l'escala de caragol, mentre que a l'altre l'escala és de planta quadrada, sense que fins al moment es conegui si aquesta diferència fou deguda a motius estilístics, residint en tot cas el màxim interès del conjunt en el disseny de les façanes.

Les façanes presenten clara influència Art Nouveau en el seu tractament plàstic dinàmic i amb l'ús d'estilitzacions vegetals. Els elements decoratius, originals encara que escassos, fan referència a falgueres, acants o papallones.

Construïts els elements d'un primer pla de la façana, els decoratius, balcons i balaustrades amb marès, de més fàcil obratge, mentre que el segon pla, el que seria el mur pròpiament presenta un aplacat de peces de marbre. A més de la pedra hi són presents altres materials habituals a l'època com la fusta i el ferro forjat.

Can Casasayas presenta planta pentagonal, amb dos espais circulars al centre ocupats per les escales, i totes les habitacions s'obren a la façana. La Pensió Menorquina té una construcció molt similar i l'escala situada en espais rectangulars.

Pel que fa a l'estructura, se situen murs de càrrega a les parets mitgeres i pilars d'obra a les façanes i buits de l'escala.

Pel que fa als usos, Can Casasayas potser fou projectat com a pensió però després fou dedicat a habitatges els pisos i a local comercial als baixos, usos que actualment es mantenen, mentre que a la Pensió Menorquina, aquesta passà d'ésser pensió a convertir-se en l'oficina d'una empresa d'assegurances després de la seva rehabilitació integral l'any 1994.

4. DELIMITACIÓ DEL L'ÀREA DECLARADA BIC IDEL SEU ENTORN DE PROTECCIÓ.

L'àrea declarada BIC és cada un dels dos immobles. Pel que fa a la delimitació de l'entorn de protecció, s'entén que, i tenint en compte la situació dels immobles dins un conjunt històric i amb el planejament vigent, no cal la delimitació d'un entorn de protecció més ampli.

5. ESTAT ACTUAL DE L'IMMOBLE

Pel que fa a l'immoble de la Plaça del Mercat, 14, actualment és propietat de l'entitat Agrupación Mutua, que l'ha dedicat íntegrament a oficines després de la rehabilitació integral efectuada durant el 1994, pels arquitectes Gemma Tarragó i Joaquim Garcés. Aquesta rehabilitació implicà canvis substancials en la distribució interior, que passà a ser de planta lliure, mantenint-se només a l'interior aquells elements que es varen considerar més significatius, com són l'escala circular amb el seu lluernari, la fusteria i vidrieria en els casos que fou possible, i alguns pilars, destacant especialment el de la planta baixa, de diversos marbres, que han rebut un tractament quasi "escultòric", així com altres elements menors.

La façana en canvi, fou totalment restaurada mantenint la seva disposició original.

Ara es pot dir que l'edifici es troba en bon estat de conservació, essent només necessàries tasques de manteniment.

L'edifici de la Plaça del Mercat, 13, fou també objecte de restauració pel que fa a les façanes i al local comercial dels baixos durant el 1993. Presentant per tant també bon estat de conservació els exteriors, desconeixent-se en el moment de redactar el present informe l'estat interior de cada un dels pisos.

6. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ

S'han de mantenir les característiques tipològiques, estilístiques, arquitectòniques, estructurals i volumètriques actuals.

Com ja s'ha indicat el més destacat del conjunt són les façanes, per això, aquestes mereixen una protecció integral essent possibles només obres de conservació i restauració. Pel que fa als espais interiors, s'han de conservar aquests elements que resten de l'estat original, com són l'escala de caragol, els pilars interiors, tant el de la planta baixa com els de les demés plantes, la fusteria i vidrieres, rajoles originals que encara restin i demés.

7. ALTRES FIGURES DE PROTECCIÓ ACTUALMENT EXISTENTS

Actualment els immobles de Can Casasayas i la Pensió Menorquina es troben inclosos en el Catàleg de Protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic, arquitectònic i paisatgístic de Palma vigent i amb les claus 05/21 (Pça. Mercat, 14) i 05/22 (Pça. Mercat, 14) i amb grau de protecció A1 en ambdós casos.

— o —

Núm. 7182

INCOACIÓ EXPEDIENT DE DECLARACIÓ COMA BÉ CATALOGAT DELS MOLINS DE CAN BORREÓ, CAN PERE PETIT, CAS RECTOR, CAN GARINDO, CAN PROHOM I CAN CATLAR DEL NUCLI URBÀ DE BÚGER.

I. Denegar la sol·licitud d'iniciar expedient de declaració de Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de Conjunt Històric, a favor dels molins de Can Borreó, Can Pere Petit, Cas Rector, Can Garindo, Can Prohom i Can Catlar del nucli urbà de Búger.

II. Incoar expedient de declaració de Bé Catalogat a favor dels molins de Can Borreó, Can Pere Petit, Cas Rector, Can Garindo, Can Prohom i Can Catlar del nucli urbà de Búger, la descripció dels quals i els elements singulars especialment protegits figuren a l'annex del present acord.

III. Suspendre la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada i, també, la suspensió dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular del Patrimoni Històric.

Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim d'un any, comptador des de la data d'iniciació del procediment, el qual caducarà si un cop transcorregut aquest termini se sol·licita s'arxivin les actuacions i si dins els seixanta dies següents no se'n dicta resolució. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar fins al cap d'un any, llevat que ho demani el titular del bé.

IV. Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Búger i al Govern de les Illes Balears.

V. Publicar aquest acord d'incoació al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* i i comunicar-ho al Catàleg Insular del Patrimoni Històric de Mallorca i al Catàleg General del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

Palma, 8 de març de 2001

El President de la Comissió Insular
del Patrimoni Històric
Rafael de Lacy Fortuny

ANNEX

FITXA TÈCNICA

- Denominació: Molí de can Borreó, Can Pere Petit, Cas Rector, Can Garindo, Can Prohom i Can Catlar
- Situació: C/ Verge de Lluc, 10; c/ Molins, 46; c/ Molins, 36; c/ Molins, 52; c/ Molins, 21; c/ Molins, 22, respectivament
- Municipi: Búger
- Autor i cronologia: Segle XVIII
- Usos: moldre, habitatge. Actual: habitatge
- Classificació del sòl: Urbà

ELS MOLINS FARINERS A MALLORCA

El coneixement que es té actualment dels molins de vent fariners de Mallorca és bastant complet i constitueix un dels pocs exemples del nostre patrimoni etnològic del qual es compta amb un inventari exhaustiu, així com nombrosa bibliografia científica i divulgativa on es descriuen tant els elements arquitectònics com tècnics que els defineixen.

Des de l'època antiga és coneguda a Mallorca la presència d'enginyers per moldre gra. Aquestes primeres màquines eren molt simples i es movien per energia animal (de sang) i per l'aigua.

Els molins més associats actualment al paisatge mallorquí són els de vent, que tenen el seu origen a l'època medieval. Les primeres notícies que es tenen d'aquest tipus de molins daten de finals del segle XIII, és a dir, just després de la conquesta, però sols es varen fer comuns a partir del segle XV i sobretot a partir dels segles XVI i XVII, ja que no és fins el 1636 que hi ha un gremi propi de moliners de vent.

Els primers molins de vent mallorquins tan sols devien tenir una torre nua o voltada de cintell i sis antenes engrallades, tal i com es pot veure a una de les primeres representacions d'un molí mallorquí, a la taula de Sant Jordi, de Pere Niçard.

Aquest model de molí degué durar molts d'anys ja que als plànols de Garau, de mitjans segle XVII, els molins apareixen dibuixats amb torre i cintell rodó.

Als plànols de Berard, de finals del segle XVIII, els molins es dibuixen a tots els pobles amb una base quadrada o rectangular, signe d'habitatge. Aquest canvi, que es produeix quan es varen construir cases amb coberta plana que servien d'enveladors i amb volta de marès a l'interior va donar lloc a la tipologia més comuna del molins fariners de vent.

Aquesta tipologia de molins arribarà fins al segle XX, en el que els canvis

tecnològics i econòmics fan que aquests, que arribaren a ser més de 800 a tota l'illa, vagin deixant de funcionar i desapareixent.

Després d'aquesta ràpida visió de l'evolució històrica es pot dir que, en línies generals, el molí de vent més tradicional a Mallorca es correspon a un model que es comença a definir al llarg del segle XV i que evoluciona fins al principi del segle XX. Aquest model ve definit arquitectònicament per una torre cilíndrica, o lleugerament troncocònica, d'uns 7 m. de radi i que arranca normalment de la casa del moliner, amb

coberta plana per poder-la utilitzar com envelador. L'interior de la torre té una escala de caragol, feta amb peces de pedreny encastades a la paret. La torre acaba amb un capell, de joncs i l'antena, la més comuna de sis antenes amb engrallat de sis perllongues.

Respecte a la maquinària només assenyalar que consta d'un gran tronc, a manera d'eix que es recolza en el congreny mòbil al que es fixen les antenes i que posava en marxa les moles.

Els molins fariners es localitzen per tot arreu de Mallorca, amb una certa tendència a les concentracions als voltants de les poblacions, malgrat n'apareixen d'altres aïllats a fora vila. Per les necessitats de vent la majoria d'aquests se situen als turons del pla. Normalment se solien disposar en filera, formant "ses teringues", tant característiques de molts d'indrets de Mallorca i donant nom a aquests llocs, com a Manacor on la filera s'anomenava "els molins de Fartàritx", a Felanitx "Puig des molins" o "sa teringa des molins", a Campanet "carrer dels molins" o a Búger "els molins".

ELS MOLINS DE BÚGER

La disposició del nucli de Búger, al voltant d'un conjunt de turons de 80 a 105 m. i obert a l'embat que prové de la badia d'Alcúdia, fa que compti amb un grup de molins de vent fariners.

Els molins de Búger sembla que ja existien al segle XVIII, podent-los identificar amb els ressenyats al Cadastre de Campanet de 1730 com *molins de les Comunes i molins des Pujol*. També apareixen registrats a l'Amillaramiento de la Rústica i Pecuaría de 1863. Per la seva part l'Arxiduc anomenà un total de 3 molins d'aigua i 8 molins de vent. Segons l'Inventari de molins de vent fariners elaborat per l'Associació d'Amics dels Molins a Búger hi ha 10 molins.

El grup més important de molins de Búger és el que es troba a la part de llevant del poble, al turó de la Vila, i oberts directament a la badia d'Alcúdia. Els molins de Can Pere Petit, cas Rector, Can Garindo i Can Prohom estan situats en filera, com era habitual als pobles del Pla. Els molins de Can Catlar i el de Can Borreo es troben més aïllats i als vessants del turó. Els molins situats al turó des Pujol, Can Cogul i Can Palerm, estan completament reformats.

MEMÒRIA DESCRIPTIVA

Es tracta de sis molins, situats al vessant est del poble, per recollir els vents procedents de la badia d'Alcúdia. Inicialment devien estar fora del poble a poca distància d'ell, al límit de la seva plataforma superior, just a la frontera amb la zona de major pendent cap al pla de Sa Pobra. Actualment i pel creixement que el poble ha experimentat, es troben en una situació urbana.

D'aquests sis molins, un d'ells, el de Can Borreo, està a una cota més baixa, i a major distància dels altres, de manera, que si no és des d'una situació bastant allunyada resulta difícil la seva contemplació juntament amb els altres molins. Una situació semblant és el cas del molí de Can Catlar, a l'altre extrem, més pròxim als demés en quant a distància, però pel seu emplaçament també s'ha de contemplar aïllat des del poble. Són per tant, només quatre els molins que poden formar part de la mateixa perspectiva en les visions que d'ells es poden tenir des del poble.

Tots ells són amb torre de planta cilíndrica sobre base, la qual té sempre una sola planta a excepció del molí de can Pere Petit, amb planta baixa i planta pis. La forma de la base presenta més varietat, aquesta de vegades és quadrada, altres cilíndrica i altres de forma irregular.

La torre sempre és de mamposteria ordinària en verd, a vegades referida amb morter de calç cobrint-la en tota la seva superfície i a vegades amb un recobriments a junta plena, deixant part de les pedres vista. Sol presentar alguna petita obertura o finestro.

La base en la majoria dels casos també presenta actualment un recobriments continu per l'exterior. Com s'ha dit, aquesta pot presentar diverses formes i tamany, així com certa varietat en el seu interior, podent existir o no voltes de canó a la coberta, això sí, sempre plana per a permetre complir la seva funció d'envelador del molí per la seva part superior.

És escassa la permanència d'elements de la maquinària interior, essent total l'absència d'elements de maquinària i cobertures exteriors.

A la petició de la declaració consta una descripció més detallada de cada un dels molins.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

L'estat de conservació de cada un dels molins és variable, pel que fa a la permanència d'elements originals, com ja s'ha expressat, no resta cap coberta ni antena original, només al molí de Can Pere Petit hi ha un tros de l'arbre de l'antena i un dels congrenys. Pel que fa a la conservació d'elements de la maquinària interior, només es coneix que el molí de Cas Rector conserva, desplaçat respecte de la seva posició original, les moles del molí. Per tant, són

molt escasses les permanències d'aquest tipus d'element.

Pel que fa a l'estat de conservació de la part immoble, s'ha de indicar que en general les torres no presenten mal estat de conservació, al manco pel seu aspecte exterior.

Diferent és l'estat de les cases del molí, que ja presentaven diversitat en la seva tipologia, i que al llarg del temps, han estat objecte de diverses intervencions, més o manco profundes, per tal d'acondicionar-les a les necessitats de la funció a la que estan essent destinades. Així, es poden observar algunes voltes de canó en bon estat de conservació i alguns adossaments exteriors inadequats per a la tipologia del molí.

MESURES DE PROTECCIÓ

De l'estudi d'aquest expedient així com de la realitat física de la zona, de la memòria històrica, de la situació dels molins i la seva importància per a la vila de Búger, la seva tipologia, número i emplaçament, el seu estat de conservació i intervencions, l'evolució del seu entorn, i la comparació amb d'altres conjunts de molins a altres nuclis urbans de l'illa, així com de la resta de dades de que actualment es disposa, no es desprén que aquests es puguin classificar com a conjunt històric segons la definició que ofereix la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, és a dir, que no es tracta d'una agrupació homogènia de construccions que es distingeixi pels seus valors amb coherència suficient per a constituir una unitat susceptible de delimitació, ni tampoc s'ajusta a la definició de conjunt històric tal i com aquesta s'ha vengut entenent al llarg del temps i per diverses recomanacions o tractats internacionals, així com que tampoc no es tracta de béns immobles que formin part dels més rellevants del patrimoni històric de les Illes Balears.

Ara bé, resulta clar que cada un d'aquests elements posseeix un valor a protegir singularment ja que formen part de la tipologia del model de molí de vent fariner predominant a Mallorca i a més constitueixen elements integrants del patrimoni etnològic del nucli urbà de Búger.

Per això, s'entén que la protecció adequada per a aquests molins seria la figura de bé catalogat per a cada un d'ells.

Com ja es destaca de l'informe són els principals valors d'aquests immobles els històrics i etnològics, així com al seu emplaçament o situació en el paisatge, i valors tipològics i constructius.

Per tant, es disposa una protecció de la tipologia organitzativa i constructiva, de la composició volumètrica general (tret dels afegits inadequats), protecció integral de la torre del molí i protecció estructural de la casa de molí i de la composició de façanes, i una protecció ambiental de la resta.

Així mateix, i com a immobles integrants del patrimoni cultural del nucli urbà de Búger, mitjançant la seva normativa urbanística s'hauran de protegir, a més dels propis immobles i el seu entorn més immediat, les principals visuals que d'aquests es poden gaudir en l'actualitat, visuals que en aquest cas es poden classificar en dos tipus: existeixen per una banda el que en podríem anomenar les visuals llunyanes (fotos 1 a 4), les que formen part de l'sky-line del poble des de diversos punts com de l'arribada al poble des de la carretera de Campanet, o del pla de la part de Sa Pobra. Aquestes visuals, per altra banda, són les que resulten més senzilles de protegir per la pròpia situació dels molins, gairebé al límit de la zona urbana i prop d'una zona de desnivell, que pot significar per si mateix la protecció d'aquestes visuals; per altra banda les visuals des de l'interior del nucli es tenen ja actualment només des de zones bastant pròximes als propis molins, així com a fons visuals d'alguns dels carrers. També s'haurà de tendir a la conservació de les més significatives d'aquestes visuals, procurant que l'entorn urbà evolucioni de forma harmoniosa tant amb els molins com amb la resta del patrimoni construït.

— o —

Consell Insular de Menorca

Núm. 7001

Atès que es desconeix el domicili de la persona interessada en l'expedient sancionador núm. SAN 264/2000 contra ESCAYOLAS MENORCA, SL, en virtut de la denúncia de la Direcció General de la Guàrdia Civil, i d'acord amb el que estableix l'article 59.4 de la Llei 30/92, de 26 de novembre, notificam mitjançant aquest edicte la proposta de resolució de l'expedient sancionador SAN 264/2000, de 16.1.2001.

"Atès el procediment sancionador instruït a ESCAYOLAS MENORCA, SL, en data 20.11.2000, com a conseqüència de la denúncia de la DIRECCIÓ GENERAL DE LA GUÀRDIA CIVIL, de data 21.9.2000, i de conformitat amb l'article 212 del Reial decret 1772/1994, de 5 d'agost; els articles 134, següents i concordants de la Llei 30/92, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i el procediment administratiu comú (LRJPAC); i l'art. 13 i següents del Decret 14/94, de 10 de febrer de la CAIB, pel qual s'aprova el Reglament del procediment a seguir en l'exercici de la potestat sancionadora.

Atès que en l'acord d'iniciació s'imputen els fets següents: "CIRCULAR